

S KORUNOU DO SVETA

Po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie sa nástupnícke štáty usilovali odísť od spoločnej meny. Vznik novej čs. meny nebol jednoduchý ani bezbolestný. Menová odluka sa začala kolkovaním rakúsko-uhorských bankoviek 25. februára 1919. V Čechách, na Morave a v Sliezske trvala do 9. marca, na Slovensku do 12. marca 1919. Kolkovali sa rakúsko-uhorské bankovky určené zákonom, pričom sa zadržovala polovica bankoviek predložených na kolkovanie ako nútená štátna pôžička s jednopercenným úročením. Za výmenu sa platilo jedno percento hodnoty kolkovaných bankoviek. Z okolkovaných rakúsko-uhorských bankoviek sa stali čs. štátovky. O tom ako reagovalo obyvateľstvo na kolkovanie píše kronika obce Bučany v Trnavskom okrese: „Potom však prišla správa o kolkovaní peňazí a ľudia sa báli, že štát bude polovicu stfhať. Hoci úrady uist'ovali ľudí, že druhú polovicu dostanú neskôršie, málokto tomu veril. Peniaze rozdelili na deti i na cudzích. Po kolkovaní sa našli aj takí, ktorí peniaze majiteľovi nevrátili. Neskôr boli peniaze naozaj všetky vrátené.“ Odlukou vznikla čs. mena *de facto*. Jej vznik právne zakotvil zákon č. 187 z 10. apríla 1919, ktorý ako novú menovú jednotku uzákonil korunu československú (Kč) delenú na 100 halierov, aj napriek úvahám o zavedení nových názvov menovej jednotky. Diskutovalo sa o tom, že názov novej meny bude sokol či frank a haliere mali nahradiť stotiny, káňatá (čes. káně – myšiak lesný) alebo brká. Tieto návrhy vyplynuli z prevládajúcej tendencie zdôrazňovať čo najväčší rozchod s neoblúbeným Rakúsko-Uhorskom. Na podporu novej meny bola vypísaná 4-percentná valutová pôžička. Po likvidácii Rakúsko-uhorskej banky čs. menový poklad obohatilo aj 12,4 tony zlata, ktoré pripadlo Československu z likvidačnej podstaty zlikvidovanej banky.



Okolkovaná stokorunáčka rakúsko-uhorskej meny



Stokorunáčka 1. emisie, averz, reverz

predmetom rozsiahleho falšovania a výskyt bankoviek s falošnými kolkami spôsobil značné škody i vážne poruchy v peňažnom obeh. Hospodárska vyčerpanosť zaniknutej monarchie negatívne ovplyvnila aj zásobovanie potravinami v prvých rokoch samostatnej republiky. Musel pokračovať lístkový systém v celej republike, pričom na Slovensku bolo jedinou zmenou použitie slovenského jazyka na lístkoch. Prvá emisia štátoviek z hľadiska ochrany meny pred falšovaním nesplnila očakávanie. Relatívna stabilita a prítlačivosť



Čs. koruna z roku 1921

v USA, ktorá odolávala falšovaniu. Prvé čs. mince začala kremnická mincovňa raziť až v roku 1921. Krátko pred obsadením Kremnice čs. vojskom v decembri 1918 maďarské úrady totiž rozmontovali a odviezli z mincovne celé strojové zariadenie a zásoby kovov do Budapešti. Použili na to 50 vagónov. Istý čas sa uvažovalo o vybudovaní mincovne v Prahe, ba i o tom, že sa čs. mince budú raziť vo Viedni, ale nakoniec sa rozhodlo, že mincovňa zostane v Kremnici. Obnova prevádzky sa dovŕšila už s novým vedením a personálnym obsadením. Významnú úlohu pritom zohral medailér Otakar Španiel, ktorý sa zaslúžil o získanie redukčného stroja z Francúzska. Od júna 1921 do konca roka vyrobili v mincovni 40 mil. dvadsaťhaliernikov a 3 mil. päťdesiathaliernikov zo zliatiny medi a niklu. Roku 1923, po vydaní päťhaliernikov, desaťhaliernikov a korún, bola sústava drobných mincí v Československu dobudovaná. V roku 1925 potom pribudol päťkorunák, ďalšia minca zo sústavy čs. kovových platidiel. V roku 1926 sa utvorila Národná banka československá. Stabilizácia hospodárstva umožnila odňať menovú politiku štátnym orgánom a zveriť ju do rúk nezávislej emisnej banky.

čs. meny kontrastovala s infláciou v susedných štátoch. Falšovanie uľahčovala nízka technická úroveň tlače. Preto bolo nutné stiahnuť tieto štátovky z obehu a nahradiť ich novými. Tak prišla druhá emisia štátoviek, prvá vyšla 100-korunáčka 10. novembra 1920. Ako druhá sa dostala do obehu 5000-korunáčka a po nej 5-, 50- a 500-korunáčka. Tisíckorunovú štátovku druhá emisia nemala, pokračovala platnosť 1000-korunáčky prvej emisie vytlačenej



Prvé čs. mince, ktoré vyrazila Mincovňa Kremnica



Skúšobná razba 5 sokolov 1920, averz a reverz, razená z Ag a zliatiny CuSnZn

OTÁZKA: O AKÝCH NÁZVOCH NOVEJ MENY SA DISKUTOVALO PRED ROZHODNUTÍM ZAVIESŤ ČS. KORUNU ?

Spracovala Mgr. Anna Čechová, Hornonitrianske múzeum v Prievidzi